

Analgetica-nefropathie

Soort ziekte

Chronische nierziekte door het langdurig gebruik van pijnstillers.

Wat is analgetica-nefropathie

Analgetica-nefropathie (analgetica=pijnstillers; nefropathie=nierziekte) is een nierziekte die wordt veroorzaakt door langdurig gebruik van pijnstillers. Vooral combinaties van pijnstillers die ook een ontstekingsremmende werking hebben, kunnen schadelijk zijn. Deze pijnstillers worden ook wel NSAID's genoemd (non-steroidal anti-inflammatory drugs=niet-corticosteroïde ontstekingsremmende geneesmiddelen).

Vooral combinaties van pijnstillers zijn schadelijk

In het verleden werden vaak combinaties van meerdere van deze pijnstillers gebruikt. Vaak zat er dan naast aspirine, paracetamol, codeïne of cafeïne ook phenacetine in. Bekende merken waren Chefarine-4, Mann-hoofdpijnpoeders, Witte Kruis-poeders en DARO-poeders. Vooral mensen met chronische hoofd- of rugpijn, gebruikten soms jarenlang dagelijks een flinke hoeveelheid van deze pijnstillers. Omdat chronische pijnklachten vaker voorkomen bij vrouwen dan bij mannen, kwam analgetica-nefropathie ongeveer zevenmaal vaker bij vrouwen voor. In 1982 kwam de oorzaak van de ziekte aan het licht en werd phenacetine verboden. Het is niet helemaal zeker of combinaties van pijnstillers zonder phenacetine geen gevaar voor de nieren vormen, maar in elk geval kwamen na 1982 in Europa bijna geen nieuwe gevallen meer voor. Maar voorzichtigheid blijft geboden en het slikken van grote hoeveelheden combinaties van pijnstillers moet hoe dan ook worden ontraden. Van preparaten die maar één pijnstiller bevatten, is niet aangetoond dat ze analgetica-nefropatie kunnen veroorzaken.

Hoe ontstaat nierschade door pijnstillers

De ernst van de ziekte is afhankelijk van de totale hoeveelheid ingenomen pijnstiller-combinaties. Na 1 kilo ontstaan geringe afwijkingen in de nieren en het volledige ziektebeeld treedt pas op als 3 tot 4 kilo pijnstillers of meer is ingenomen. Dat komt neer op 6 tot 8 jaar lang zo'n 6 pillen of poeders per dag. De schade ontstaat in het merg van de nier, waar de verzamelbuisjes van de nierfilters in het nierbekken uitkomen (in de zogenaamde nierpapillen). Door beschadiging van de bloedvaatjes en ontsteking van de nierbuisjes (interstitiële nefritis) sterft nierweefsel af. Dat kan uiteindelijk leiden tot het loslaten van stukjes nierpapil (papilnecrose) die met de urine afgevoerd worden. Ook de nierfilters gaan uiteindelijk kapot, waardoor de nierfunctie langzaam afneemt.

Wat zijn symptomen en vooruitzichten

De symptomen van analgetica-nefropathie zijn weinig kenmerkend. Meestal is er sprake van vermoeidheid. Bloedarmoede kan ontstaan doordat de nier te weinig van het hormoon EPA produceert, waardoor het beenmerg onvoldoende wordt aangezet tot het aanmaken van rode bloedcellen. Daarnaast kunnen pijnstillers (vooral aspirine) het slijmvlies van maag en darmen beschadigen, waardoor chronisch bloedverlies in de darmen optreedt. Heftige koliekpijn in de flank of onderin de buik, komt voor wanneer een afgestorven nierpapil de urineleider verstopt. De pijn kan lijken op de pijn bij een niersteen. Vaak zal er daarna bloederige urine met weefselfardjes worden geloosd. De zieke nieren zijn extra gevoelig voor bacteriële infecties die vaak niet goed op behandeling reageren. Na klachten van een blaasontsteking ontstaan dan koorts, koude rillingen en doffe pijn in de flanken en de rug. Uiteindelijk treden na vele jaren alle verschijnselen op van chronisch nierfalen en is dialyse onvermijdelijk. Patiënten met analgetica-nefropathie hebben meer kans op kanker van de nieren, de urineleiders en de blaas. Bij vrouwen boven de 50 jaar is het de meest voorkomende oorzaak van blaaskanker. De diagnose analgetica-nefropathie wordt gesteld wanneer de nieren van een patiënt die jarenlang pijnstillers (heeft) gebruikt op een CT-scan bepaalde karakteristieke veranderingen tonen, zoals onregelmatige verschrompeling en kalkneerslagen. Wanneer de patiënt de inname van de combinatiepreparaten staakt, kan verdere achteruitgang van de nierfunctie meestal grotendeels voorkomen worden. De meeste patiënten bij wie vandaag de dag de diagnose analgetica-nefropathie wordt gesteld, bevinden zich in dit stadium.

Behandeling

De behandeling bestaat uit het stoppen van de combinatiepreparaten en het zoveel mogelijk vermijden van pijnstillers. Ook moet voorkomen worden dat de nieren verder beschadigd raken door andere medicijnen of schadelijke stoffen, want zieke nieren zijn daar veel gevoeliger voor.

Een specifieke behandeling is er niet. Infecties moeten behandeld worden met antibiotica. En de complicaties van chronisch nierfalen dienen uiteraard ook te worden behandeld. Regelmatige controle van de urine op kwaadaardige cellen blijft ook ná het staken van de pijnstillercombinaties noodzakelijk.

Meer weten?

Informatie op de site van Lareb (kenniscentrum voor bijwerkingen van geneesmiddelen):
http://www.lareb.nl/documents/pw2001_989.pdf

Met vragen over uw persoonlijke situatie of behandeling kunt u terecht bij uw behandelend arts.